

THE SUNDAY MORNING BUSINESS HALACHA PROGRAM

נזקי שכנים Week 2

משנה י"ז ע"א, תוס. ד"ה לא יחפור, י"ז ע"ב 'איתמר', תוס ד"ה אביי,
ד"ה מרחיקין
ב"ב כ"ב ע"ב משנה עד כ"ג ע"א משנה, תוס. ד"ה לימא, ד"ה והא,
ד"ה אין, ריטבא שם
שו"ת הראש ק"ח י', חזו"א ב"ב י"ד י"ג
ב"מ קי"ז ע"א 'הנהו בי תרי'
שו"ע חו"מ קנ"ה ד'

לז"נ ר' שמואל-ל יוסף בן ר' מרדכי אהרן ע"ה

לז"נ שלום פנחס בן מרדכי א-ליעזר ע"ה

לז"נ ויצה בת ר' שמואל-ל זאב ע"ה
לז"נ לוי בן דוד שלמה
לז"נ שמואל-ל זאב בן לוי

A program funded solely by the Night Seder Bais Medrash
Please contact us for sponsorship opportunities

משנה י"ז ע"א, תוס. ד"ה לא יחפור, י"ז ע"ב 'איתמר', תוס ד"ה אביי, ד"ה מרחיקין.

הדרן עלך השותפין

לא יחפור בור שיח ומערה. מפרישים בצנא קמא צפרק שור שנגח את הפרה (דף כ:): ² בור. עגול: ³ שיח. ארוך וקצר: ⁴ מערה. מקורה צקרוי: נברכת הנוכחים. חופר חפירה מרובעת צעמוק אמה או יותר ומי גשמים מתמסקים בה לכנף צנדיהם והיו להם שמים אמת שזורים בה את הצנדים יום או יומים צלואת כלבים והיא קרויה מחמגן צנמי: ⁵ ואחת שמשפשים בה והיא קרויה נדין: ⁶ א"כ בור. מפני שהחפירה הסמוכה לצור מחלשת כותלי הצור ומרפה אותן: וסד בסיד. את כותלי חפירתן: גפת. פסולת זיתים שנמעררו צית הדב: הפ"ע. אצנים שהאור ⁷ יוצא מהן שקורין קויליי"ש שכל אלו קשין לחומה שמוציאין הצל: ⁸ בן הבותל. כותל לצנים של טיט הצנוי על גבי קרקע ולאו צנור קאי השתא: זרעים. קשין לכותל כדמפרש צנמי: ⁹ וזכרישה. מרפה את יסודו וטפל: מי רגלים. ממסמסין את הצנים שהן של טיט יבש: ריחים. קשין לכותל שמנידין את הקרקע" צגגול חצטתן: בן השכב. היא הריחים התחתונה: הרבב. היא העליונה הרוכבת על זו והיא קצרה טפה מן התחתונה: ואת התנור ש"שה בן הבי"א. תנור כלי חרס הוא שרוף ¹⁰ צכצכן כשאר קדירות ופיו למעלה והנא לקובעו צאך עושה צין טיט

[בהו] ע"פ ה' ¹¹ בנימין בן יעקב דכתיב ¹² ולבנימין אמר ידיד ה' ישכון לבטוח עליו וי"א אף דוד דכתיב ¹³ אף בשרי ישכון לבטוח ואידך ההוא רחמי הוא דקא בעי תנו רבנן ¹⁴ ארבעה מתו בעטיו של נחש ואלו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד וכולהו גמרא לכר מישי אבי דוד דמפרש ביה [קרא] דכתיב ¹⁵ ואת עמשא שם אבשלום תחת יואב על הצבא ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב וכי בת נחש היא והלא בת ישי היא דכתיב ¹⁶ ואחיותיהם צרויה ואביגיל אלא בת מי שמת בעטיו של נחש:

הדרן עלך השותפין

לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו ולא שיח ולא מערה ולא אמת המים ולא נברכת כוכסין אא"כ הרחיק ¹⁷ מכותל חבירו שלשה טפחים וסד בסיד ¹⁸ ומרחיקים את הגפת ואת הובל ואת המלח ואת הסיד ואת הסלעים ¹⁹ מכותלו של חבירו שלשה טפחים (או) סד בסיד ²⁰ ומרחיקין את הזרעים ואת המחרשה ואת מי רגלים מן הכותל שלשה טפחים ²¹ ומרחיקין את הריחים שלשה מן השכב שהן ארבעה מן הרכב ²² ואת התנור שלשה מן הכליא שהן ארבעה מן השפה: ²³ גמ' פתח

לא יחפור. כל הני איירי דלית בהו מילא וטעמא משום מתנתא כדאמרין צנמרא ²⁴ וחימה ²⁵ לר"י והא אמרי צנמי ²⁶ כל מרא ומרא דקא מחית כ"י ואומר ר"י דלא קאמר ²⁷ אלא שמאזתה שעה מתחיל ההיזק ²⁸ וכיון דמתחילת ההיזק הוה גירי דליה מודה ר' יוסי ומוהו אי לאו משום מילא לא היה צריך הרחקה ג' טפחים: ²⁹ **לא** שיח ו"א מערה. ור"ה חרין ³⁰ ועינין ³¹ והני נקט אגב צור דבכל מקום רגיל לשנות שיח ומערה צהדי צור ואמת המים ונברכת הסוכסין דאין רגיל לשנות גבי צור ³² מפרש צנמי ³³ דצריכי תרויהו ומיהו ³⁴ הא לא מפרש אמאי לא הוה שמעינן ³⁵ להו מצור דמאי למימר דצור ושיח דעמוקין טפי צני הרחקת שלשה אצל הקך דלא עמוקי כולי האי הוי ³⁶ אמנא דלא צני הרחקת שלשה ואי ³⁷ תנא הני הוי אמנא דצור ושיח ³⁸ דעמוקי טפי צני הרחקה יותר מג' ³⁹ וצפרק הפרה (צ"ק דף כ:): דתנן אחד ⁴⁰ החופר צור ושיח ומערות ⁴¹ ומצריך ⁴² להו לכולהו צנמרא ⁴³ התם מילא דלא ⁴⁴ הוה ליה לתנא למינקטינהו אגב צור ⁴⁵ כיון דכתיב צור בקרא אלא הוה ליה ⁴⁶ למינני צור לחודיה: ⁴⁷ **סלעים**. אצנים שאש יוצא מהן ⁴⁸ ולא סלעי נחושת דאין ⁴⁹ דרך להניחן אלא הכתלים והא דאמר ⁵⁰ צירושלמי ⁵¹ אית תנא מני טומנין ⁵² בסלעים ואית ⁵³ (ה) מני דאין טומנין ⁵⁴ כאן בסלעים ⁵⁵ של כסף כאן בסלעים ⁵⁶

ב"ב כ"ב ע"ב משנה עד כ"ג ע"א משנה, תוס'. ד"ה לימא, ד"ה והא, ד"ה אין, ריטבא שם

לימא תנן סתמא דא ברבי יוסי. פרי"ם מקדמא הכא טפי לימא דלג כרבי יוסי ולא קאמר למשמיות לעיל משמע דלעילא דמי כרבי ויהי כולו גירי דליה דמשהיה שעתא משכמא היקא ולא פליג רבי יוסי אלג פליג^(א) וי"ל לפי דממתיקן לעיל^(ב) הו נמי גירי דליה דמי כמסקנא הכהל מועד הדיוטא: כרי שירא זוקא את הפולס: כשמכר ונתן לו זקופת הפולס בחצירו איירי וקמ"ל דבעי ארבע אמות: והא גריבא הוא. ממה דלג פריך הכי לעיל גבי דיוטא: זאת אומרת גריבא בנזקין אסור. ועשיקא ס"ד כ' כי יסי^(ג) דמשקלא פטור ה"ז דמותר הכא משמע דגרמא בנזקין דפטור^(ד) וכן כפי' יצ"ד הרגל (כ"ק דף ס'): וכן כלי מנאש הגג והיו מחמיו כרים וכמחות וקדם וסילקן אפילו הוא פטור ונפקי הפריה (ס"ג דף ע"ו): הכנים פירות נאמר בעל הבית שלא גרשות כי' וקאמר בגמרא דלס אלנה וסוקא פטור ונתן סס המות לפי נהמת חצירו דפטור (ס"ג) וכולה בעירו^(ה) עד חרש שטות וקטן (ס"ג) וסורן גרד כפי נהמת חצירו וסופך קמת חצירו כפי הלוקא: ועשה מלכא כמי טחא^(ו) (ס"ג דף ע"ו) ולמה וליכא הרוס^(ז) דפטור כגל הך כדלמך פסקי הכנים (ס"ג דף ע"ו): ומעתיק חצירו דמי נמי גרמא כדלמך פסקי קמא דקדוש^(ח) (דף ס'): דליחא הוא דלעצמא אנפשיה ויכילי הרגל (כ"ק דף ע"ג): שיקה צ' כלב שיקה צ' נחש פטור ויש ליתן מעט מים שאם כל הני מדינא דגרמי כגון אחויו אחויו דהגחל בתל^(ט) (ס"ג דף ע"ג): ומגלה דינר לשולחני ומגלה רע^(י) ומפלה אומר לו גרוד^(יא) וכן את הדין דמידי לר"מ אפילו לא נשא ונתן פדיו^(יב) והספק שטרותיו של חצירו^(יג) וימכר שטר מוב לחצירו וסור ומתל^(יד) וסילק רשמי יתכן לשון אח' דדינא דגרמי מידי שיער שטות הוא עלמא היקא לממון חצירו^(טו) ועוד חילק דדינא דגרמי דמידי היינו (י) משעת מעשה שאם היקא^(טז) ועל הכל קשה טיבה את הטמא ויער^(יז) עצמו עירק עם פירומו^(יח) ואחלמי מידי דהוא עלמא מידי שטות היקא ממון חצירו וגם כדלמא שער שמיטת מידי את היקא ומגלה לרבינא^(יט) דדינא דגרמי היינו מטעם קנס כדמכס כדמכס^(כ) ולכן כל היקא חמצי ויגיל לגל קנסו חממי ועטם דקנסו שלא יכא כל אחד הוה וימין לחצירו כעין והיני^(כא) טעמא דמלך דמחייב כהיקא שאני נכר^(כב) ואפשר דכסוג נמי קנס רבי מלכי כי היכי דקנים כמטמא ומדמא אחד שוגג ואחד חיד^(כג):

בבא בתרא ותלמוד בבלי "שו"ת ודוד" שער ס"ס 54 בד בבא בתרא ותלמוד בבלי ודוד"ס פ"י חכמי ודוד"ס חכמי

לא יחפור פרק שני בבא בתרא כג.

אומני מקחי דס: קורקור. עורסא שדמיא נעקתין כקורן קורקור: אומני י"י. כולמך אל קורן לי עיר כלא שכל ק העורסא בלא: בןשורא. עשן: בבית הבשא. שכל נגד קרקע ונראה לעיני שכל היי חמי כסאות שכלן: מתני' בירחיקין את השוכן מן העיר. שמיים מספיקין ורשמי נגות: אאכר י"י י"י של גל יספדו היינו כסותה חצירו: בלא שני דהיינו מריות פריסתה פסג^(א) אחת: ואם יקח, כמו שהוא עם הקרקע אפילו אל לו כל כספיו אלל בית רובע הקי ברי הוא חוקתו שמי חסוק וי' הראשון כ' גב' אין פורשין ששכין. שכל ילדו והם יוני היינו: שמיים רים. ארבע מילין^(ב) ופריהו: בהשמים אמה קמדיא. מה שכן חלקתין טמן חמשים אמה מתמלא כרסן וכן מספיקים חמישים מילין ולכן: לא יפרסו נשכן: ביישוב בריהם: שפוחין מרסס: לכנס ופסחים: רסס: ביישוב שוכבין: שחלל שפיק לנזק: וחפוק יד: שיש שוכבין שמיים. מלא מלא מיל דקלמך דמשמע דכפול יוני העיר מתקין שכלן כלא דרך שוכבין בלא יוני העיר נמי לא יפרסו שכי' לזכ יוני שוכבים של חסות: שוכבין יליש: ורשמיין: דוקא. כס דין סומחים פס ועשה לרס וללוקח שפער אלס עליון וי' לו מדיס שסיחא של לו אל לסיקוי ויה אומר ורשמי מלאל לו לקחתי מלשתי שסוחק צ' ימיס דרס והסל עדיס שסוחק צ' אלמי לו חסוכי לו שלג שיש אלס' שכל טמן וכן לקוח ממך לו חסותין טוענין לו בית דין (י) וסומחים צ' פס וילי למי שכל ירסח ולא לקחא מחלך כסלמך לו חסוכי חס אלס שיה נתון של והוא אומר חסוקתי ה' ג' שיש ולא אמרי לו דבר מלא ממתי (לוקח דף ע"ג) דלן לו חוקה ומתי דקחתי הכי היי חסוקתי אשמיטתי דסיסל לקחתי מחלך וכלו ועשמי וילי אל ידמי לרסמא אלא ויטווי

בבא בתרא ותלמוד בבלי "שו"ת ודוד" שער ס"ס 55 בד בבא בתרא ותלמוד בבלי ודוד"ס פ"י חכמי ודוד"ס חכמי

התלן: את המוחלה ד' אמות כדי שירא זוקא את הסולם מעומא משום סולם אבל משום דיוטא לא הבא במאי עסקין במוחילה משופעת דאי משום דיוטא הוא קא רא אולי ואתי תותיה: מתני' "בירחיקין את הסולם מן השוכן ארבע אמות כדי שלא תקפוץ הנבייה ואת 'הכותל' מן המוחילה ד' אמות כדי שירא זוקא את הסולם: גב' לימא מתניתין דלא כר' יוסי דאי ר"י הא אבד^(א) זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו אפילו תיבא ד' יוסי הא אבד רב אשי כי היוני בי רב כהנא הוה אבד^(ב) מדי רבי יוסי בגירי דיריה^(ג) ה"ג זמנין דבהרי דמנח ליה (י) ויתבא בחור וקפצה והא גריבא הוא א"ר טובי בר מתנה זאת אומרת גריבא בנזקין אסור^(ד) רב יוסף הוה ליה הגרו תאלי דהוה אתו דאי משום דיוטא הא אולי ואתי תותיה. מחת השופע: מתני' בירחיקין את הפולס מן השוכן. אל יס לזא שוכן חצירו סמוך לכותל שכן שמי החצירות וסורו כל לעמוד סולם חצירו אלל הכותל יחסיק מן השוכן ארבע אמות: כדי שלא הנבייה. מן הסולם לשוכן ותהרגו את היונים והיא חיה קטנה^(ה): גב' לימא מתני' דלא כרבי יוסי. פלוגי בסופא דפירוקן בנזקין אלן סמוך לזכר. ועובא מילי איכא במתמקין דודלי לזו כרבי יוסי אלל לימא קף וז' דסולם ושוכן דלג כרבי יוסי: בגירי דיריה. חצוים הבאים לו מיד גופו של בעל הבית ממש: דבהרי דמנח ליה. עמוד שאותו כסולם קפצה: גריבא בנזקין אסור. ואפי' (י) למ"ד (כ"ק דף ע"ג) דלא דלן דינא דגרמי ופטור מנשלא אסור לגרמי וכסא לעמוד גרמא להיק חצירו מעבד: תאלי. דקנים קונים: אומני

בבא בתרא ותלמוד בבלי "שו"ת ודוד" שער ס"ס 54 בד בבא בתרא ותלמוד בבלי ודוד"ס פ"י חכמי ודוד"ס חכמי

אומני ותיבי תותיהו. בקרקע שכלן היו יוספן ולא בקרקע של רב יוסף מדפריך במר הכי ויהי גרמא הוא: אומני דהי. פ"י כ"י מרדכי שכלן לא להסיק בקרקע של חצירו ולומר של הוא אלל לחמשים בעלמא סנהס^(א) ממנה מועלת חוקה שכל טענים דמסמחא לו היא אומרים שמכר לסס רב יוסף חמשים צ' והיו כי סנהס לעיל^(ב) (דף י). דלחוק לטורי דמועלת חוקה שכל טענים דמנלל מיהס ג' שנים חסל לו וכן נראה דלס לא חקקס לו כי החוק להודי חמצי החוק לכסורי אלל טל כרסן חסם שעינין סקקס לו ולכס חסוק לכסורי דלן חסם שיש קנן למתל^(ג) (י): אין חוקה יקחין. אומר ר"מ דלפי' סקקס (י) יכל לחזור צ' דקנין טענים הוא דסכר היה שכל קנל יקנל ועבדי אין יכל לקנל^(ד) וכן נראה דמקלמך את חוקה בנזקין איכא למיק דא דלס יס מדפיקין חוקת הכנים (לוקח דף ע"ג) כ"י דא דמן ולא (לשס חוקה מכס בעל^(ה)) בקומרא. נראה ל"י דדוקא כקומרא. יומר און חוקה דכסן שהוא גדול ומיק יומר און חוקה דלמך מרסס (כ"ק דף ע"ג) דין טסין ככסותי כדמסלס מ"ט משום קומרא דוקא נמי פס חסא שכלן (י) סהיה לעלה מן הקרקע והיה חסותי יומר אלל בלא שהוא מרסס יס חוקה: דידר. דאמא דמא. פ"י סהיה ליסמסין כדלמך מרסס פסחים (פסח דף ע"ג) וכן: סלסס וילמי דעתא אומר רב יוסף וסלסס לחמסי צ': בקומרא. ובי' חכמי דמי. וכן דקלמך אפיקין קרקור מהכא משמע^(א) דמסוס עורסא היה אומר ויה אלס לזי עורסא היה סולל ויה על גג דלעני דעתיה לזי נמי העורסא היו אלסלס הסס וסכסס ומקחסי כסיות:

בבא בתרא ותלמוד בבלי "שו"ת ודוד" שער ס"ס 55 בד בבא בתרא ותלמוד בבלי ודוד"ס פ"י חכמי ודוד"ס חכמי

חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף כב עמוד ב

לימא מתניתין דלא כר' יוסי וכו'. פי' רש"י ז"ל דאיכא טובא במתניתין דלעיל דלא הוו כר' יוסי דלאו גירי נינהו אלא ה"ק לימא דמתניתין דלא כר' יוסי, ומשום דאית ביה קצת טעמא דליהו כר' יוסי כדמפרש קאמר הכי. אבל דעת הגאונים והוא הנכון דבכולהו הנהו דלעיל פשיטא ליה דהוו כר' יוסי מדאתמר על הא בלחוד, וטעמא דמילתא משום דר' יוסי לאו גירי ממש בעי דהא לא פליג אלא באילן גבי בור משום דשרשים ליתנהו ומאליהם באין ומתחדשים, הא כל שמעכשיו ממש הם ראויין להזיק ממקומן בלי שום חידוש הרי הוא חשוב גירי, שאין הטעם בגירי שיוורו מיד כחץ אלא שהוא נתן שם החיצים המזיקים וממקום נתינתו הלכו והזיקו, וההיא דהבית והעלייה (ב"מ קי"ז א') נמי לא חשיב גירי מפני שלא הזיקו מן המקום ששפכם וכדאמר התם דמיתם תימי והדר אזלי, ומעתה גפת וחבריו וכן נברכת הכובסים וחבריו כולוהו גירי נינהו, וההיא דכותל משום דוושא כבר פירשתי שאינו מטעם נזיקין אלא מטעם הפקר שזכה בד' אמות, וכן מזחילה מכח הפקר היא או שלקחה או שהחזיק בדבר להעמיד שם סולם שלש שנים כדברי ר"י, וכן חלונות מטעם זכיה שזכה באויר, וזה נכון וברור.

והכא נמי זימנן דבהדי דמנחי ליה קפצה. פי' ואילו הוו הכי תדיר הוו גירי ממש כי הוא מעמיד קשת להורות שם חיצים על ידו אבל משום דלא הוו הכי תדיר לא חשיבי גירי, ומיהו הוי גרמא דגירי ולהכי מסלקין ליה לאלתר ולא מצי אמר אנא נטרנא דלא ליתי לך שום היזקא, ובין בסולם קבוע ובין בסולם עראי ומיטלטל אחריו.

שו"ת הראש ק"ח י', חזו"א ב"ב י"ד י"ג

שאלה: ראובן חפר גומא בחצרו, שמי גשמים יקלחו לתוכה, וכשרבו המים, בוקעין ועוברין דרך חומת מרתף שמעון, וגם מסריח בחצר שמעון מריח המים; נראה לי שראובן חייב לסלק היזקו. ואף לרבי יוסי, דאמר (ב"ב כ"ה): על הניזק להרחיק עצמו היכא דלא הוי גירי דיליה, הכא מודה, כיון דנפיש היזקא דשמעון; וגם תשמיש של שמעון קבוע, ואי אפשר לו לסלק את עצמו, דאין דירה בלא מרתף וחצר. דלא קאמר רבי יוסי אלא בבור ואילן, אעפ"י שהבור קדם לאילן, לא יקוץ, שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו, משום דסתם בור הוא מים מכונסין, ובקל יכול הניזק לסלק עצמו ולהרחיק את בורו מן האילן כ"ה אמה. ובור לא הויא כולי האי תשמיש קבוע, לכן הקלו בו חכמים, וגם לא נפיש היזקא כולי האי. תדע לך דהיזק קטן הוא, דלא לישתמיט תנא בכולי הרחקות דמתניתין למיתני, היכא שסמך באיסור, שיתן הניזק למזיק דמים לסלק היזקו מעליו, אלא בלא דמים צריך לסלק היזקו, לבר מהכא, דקתני: אם הבור קדם, קוצץ ונותן דמים. אלא משום דלא נפיש היזקא, וגם אין בור תשמיש קבוע, לכן הקילו בו חכמים ליתן דמים לבעל האילן, ולהכי פליג רבי יוסי, ואמר: על הניזק להרחיק את עצמו; וזה הטעם ישנו במשרה וירק וחרדל, אבל בכולהו הרחקות דמתני' תין, מודה רבי יוסי דעל המזיק להרחיק את עצמו. וכן פר"ח על מתניתין (שם ב"ב/כ"ב:) דמרחיקין את הסולם מן השוכר, ופריך בגמ': לימא מתניתין דלא כרבי יוסי, ופר"ח ז"ל: מכדי בריש פירקין בארחוקי משום היזקא קא מיירי, אמאי לא קאמר בחד מינייהו: לימא דלא כרבי יוסי, אלא הכא לחוד? שמעינן מינה דפירקין כולה דברי הכל היא, ואפילו רבי יוסי מודה דעל המזיק להרחיק את עצמו. דהני כולהו דתנן במתניתין מרחיקים את הגפת ואת הזבל ואת המלח ואת הסלעים ואת הזרעים ואת המחרשה ומימי הרגלים והריחים והכירה והתנור וחנות של נחתומין וכיוצא בהן, וכותל כנגד כותל והרחקת החלונות משום היזק ראייה ומשום איפול. ואפילו בריש פירקא דרבא אוקמה בטוען: כל מרא ומרא מרפית לה לארעאי, הני כולהו גירי דיליה נינהו, דמההיא שעתא אשתכח היזקיהו, ואמר רב כהנא: מודה ר' יוסי בגירי דיליה, ולא פליג אלא באילנא, דבעינדא דנטע ליתנהו לשרשין דמזקי. ורש"י פירש: וטובא מילי איכא במתניתין דודאי לאו כרבי יוסי, אלא לומר אף זו, סולם ושוכר, דלא כרבי יוסי; גם לפי דבריו משמע, דרבי יוסי לא פליג אכל הרחקות דמתני' תין, והדבר ידוע שזה היזק גדול יותר מכל הני היזקות דמתני' תין דמודה בהם ר' יוסי. וגם לא דמי לאילן, שלימים רבים עתיד ההיזק לבא, אחר אשר יגדלו השרשים; אבל בנדון זה, מיד כשהמים רבים ומתאספים בגומא, בוקעים ועוברים לחצר שמעון, והוו גירי דיליה. ולא דמי להא דאמר ר' יוסי בפרק הבית והעלייה (ק"ז): הנהו בי תרי דהוו דיירי חד בעלייה וחד בתחתונה, איפחות העליונה, כל אימת דהוה משי עילאי ידי'ה, נפלי מיא על התחתון ומזקי ליה, על מי לתקן? רבי חייא בר אבא אמר: על עליון לתקן, רבי אלעא, ואיתימא רבי חייא ברבי יוסי, אמר: על תחתון לתקן; ומסיק דפליג בפלוגתא דרבי יוסי ורבנן: מ"ד על עליון לתקן, סבר כרבנן, דאמר: על המזיק להרחיק את עצמו; ופריך: והאמר רב אשי: כי הוינא בי רב כהנא, אמר: מודה רבי יוסי בגירי דיליה? ומשני: דפסקי והדר נפלי; אלמא לא מיקרי גירי דיליה אלא היכא דמיד בא ההיזק לחברו, אבל היכא דאיכא הפסק, לא מיקרי גירי דיליה; ובנדון זה, המים בנפילתן מתאספים לתוך הגומא, ושוב אחר זמן, כשהן רבים, בוקעין חומת שמעון ועוברין למרתפו, ואיכא הפסד טובא. לא דמי כלל; דהתם, העליון אי אפשר לו לסלק היזקו למקום אחר, דאי אפשר לו להיות בלא מים, וגם התחתון בקל יכול לתקן המעזיבה, ואז אין המים נופלין עליו. ובלאו הכי פליגי רבנן ורבי יוסי על מי לתקן, רבנן סברי: על התחתון, משום דמעזיבה אחזקי תקרה ניהו, ועל התחתון בעי לאחזקי; ורבי יוסי סבר: מעזיבה אשוויי גומות הוא [ועליון בעי אשוויי]. והיכא דהתחתון ניזוק ממימי העליון, ומעזיבה יכול לתקן שלא יפלו מי שופכים של נטילת ידי העליון, מודה רבי יוסי שעל התחתון לתקן המעזיבה, ואז אין מים מועטין עוברין דרך המעזיבה. אבל אם העליון משתמש במים רבים, שאינן נבלעין כלם במעזיבה, ועוברין המעזיבה ומזיקין לתחתון, ואף על גב דפסקי והדר נפלי, מודה ר' יוסי דאסור; כיון דהתחתון אינו יכול לתקן לינצל מהיזק העליון אם לא יעשה כיפת אבנים, כולי האי לא אטרחוהו חכמים, וצריך העליון לסלק היזקו; והלשון מוכיח כן, מדקאמר: כל אימת דמשי ידיה. וכן מצאתי בספר אבי אסף, וז"ל: והכל לפי הענין וההיזק, שמי רחיצה מועטין ראויין לכלות, אבל אם יש חפירת מים מרובין אצלו, והן מזיקין לו תדיר דרך כותלו, הוה ליה גירי דיליה; עכ"ל.הילכך, אם נראה לעינים שהמים הנאספים לגומת ראובן עוברים למרתפו של שמעון, חייב ראובן לסלק היזקו.

חזו"א ב"ב י"ד י"ג

(ג) מור סי קני"ה ס"ב ראובן חפר גומא בחזרו כו, ז"ע לפרש לשון הרא"ש, דהשאלה היא הלא במשנה חנן דאריך להרחיק גי"ע והכא הלא הרחיק גי"ע, ולדעת הרא"ש א"ל לסוד בסיד, והתשובה על זה שכל השיעורין שבנוין כן אפילו אם אין רגש החיזוק לבני אדם או שרץ דקדוק להכריע אם יש להחשב עם האוי החקא, אבל אם יש חק ניכר לכל, לעולם צריך לסלק החקוי וזה דסגי בגי"ע באמת המים ונכרכת כובסין הוא בא"י ארץ הרים והמים מועטים, אבל מידון הרא"ש דהמים מלחמים ועוזרים בשעת הקרקע ומזיקים את חצרו לרץ להרחיק, אבל נראה דהרא"ש דן כיון שצטעה שצטעה חצרו אין כאן חק כלל דבור ריק ודאי סגי בגי"ע, וגם המים אינם מזיקים מיד אלא יום יום הם מוסיפין לחזור למרחק עד שבאורח הזמן הם נכנסים לרשות חצרו וגם המים באין מאליהן לבור, אפשר דלא מקרי גירי דילי כמו באילן סמוך לבור, ועל זה כתב הרא"ש דבור אין השמישו קצוב, וגם אפשר להרחיקו, וגם הפסד השרשים אינו פסידא כל כך, ור"ל דהיה מודה ר"י אילו שרשים ידידי מפילים כותלי ביתו או כותל מרחפו שצריך לקץ, ול"ע מגיל לרצו זה, ויחזר תימא דהא בפאפא יונאה בגמ כ"ה ב' דייד אפדני אמרין דמודה ר"י בגירי דילי משמע דשרשי אילן המפילים אפדנא לר"י אינו זקוק להרחיק, וכן אמרו ב"מ קי"ז א' דפסקי מיא והדר נפלי לרצן צריך להרחיק ולר"י אמרין זה עושה בחוך שלו, אש"ג דהחוקא דבית הוא והפסד גדול והשמישו קצוב ואינו יכול להרחיק ביתו למקום אחר, ונראה דענין גירי עיקרו צשיקול הדעת על מי למועז את החק שיהי אם אדם יכנס לחצר חצרו ויעט אילן שהשרשים חיקוי את צורו או יעשה כרישין אלא הצללים וחידל אלא דבורים או ישפוך מים בעליהו שירדו לביתו ודאי הוי ככלל מחיק בגרמא, אלא כשעושה בחוך שלו חצו השמישו אין על זה שם מחיק, וזה צריך לשקול בפלג אחיז דבר הוא בזכות המחיק ואחרי דבר הוא בזכות הנחך ואמרו דאם הנמיה קופלת צהדי דנקיע את הסולם מקרי שם מחיק וחכמתו של עושה בחוך שלו אינה מניבה עליו ויהבינן עליה שם מחיק וחשבין גירי דילי, וה"ל צהא דדייק שוממני וייד אפדנא דדיינין להפסוק לי את המעלחא יש לו למחיק זכות שזכו עיקר השמישו, ומימי הכריעו חכמים דהוא מחיק כיון דפעולתו צידים והחיק ניכר, ולדעת הרא"ש אילו מחיק עושה דבר שאינו עיקר השמישו כמו נמיעה אילן ולחצרו הכפסד צביתו ואין לו הקנה להגלל מההחיק, לא הוי מקרי עושה בחוך שלו אלא חשבין כעושה בשל חצרו וממילא חשיב גירי דילי, ודוקא אילן סמוך לבור שאין האילן עיקר השמישו, ואין חצור עיקר השמישו, חשיב הנוטע כעושה בחוך שלו, וכן בשופך מים בעליה כיון דאין כאן יידון רק צהולאות המעזיבה והשמישו הבית או אפשר בלי החזת מים צה ס"ל לר"י דעל הנחך להרחיק ולא מקרי גירי, ואילו לא היתה הקנה להגלל מן החיק לא הוי לו לצעל עליה רשות להחיקו אף דחמו מיא והדר נפלי, [אח"כ ראיתי ברמב"ן בסוף ב' דינא דגרמי

פ"ה

חזון איש עמוד מס 363 חזון המשפט קרי"א, אברהם ישעיהו בן ששיריו יוסף הורוים ע"י תבנית אוצר החכמה

פי' דנין דחמו מיא ר"ל שכן נכלטין במעזיבה ואחר זמן מטיפין מיא לא חשיב גירי ומימי עיקר העטם משום דיש לו זכות שמישו ולפיכך על הניחוק להרחיק.

ובמדרבי פ' ל"א הוצא תשובת מהרי"ם דראובן שצטעה צור של אצנים בקרקע שלו אלא כותל של שמעון ושהטעמים רבים על הוצאתו המים שטעמים על כותל שמעון ונכנסים לביתו, והשיב דנין דראובן הרחיק גי"ע על שמעון להרחיק טעמו כיון פסקי מיא והדר נפלי והרי שמעון יכול לגזור, וצדיק הציאו כחולק על הרא"ש, וצרימא סב"א כתב דיש חולקין על דין דר"מ גאון צבי"ב החקת את צהר המים, ומשמע כותל הרמיא דמהרי"ם חולק גם על ר"מ גאון שהרי הרא"ש נסתייע מזה דר"מ גאון, אבל נראה דעיקר טעמו של מהרי"ם דיכול שמעון לגזור, והיינו דשופכן דראובן שופך לחוך הצור אינם חזיקין כיון דהרחיק גי"ע, אלא בשעה גשמים מתמלא הצור והמים שטעמים על פני הצור ושטעמים על כותל שמעון ואלא הצור היו המים שטעמים על פני הקרקע ולא היו זרמים בשפך מצובה ולא היו נכנסים לבית שמעון, אבל צטור שהמים מתווסין כשהגשמים רצים שטעמים בשפך טב וחוק, וזהו הכריע מהרי"ם דראובן שצטעה הצור משתמש בשל השמישו הראוי, וזה שגורס צה שהגשמים שטעמים טיפס כותל שמעון ולרץ שמעון ליתן עפר או אצנים אלא כותל לבן על כותל, הוי כחוק המעזיבה דר"י לא חשיב גירי דילי, ול"ד לדנין דאריך להרחיק טפי, דהם עושה צידים דמחא על כותל חצרו וגם אין הקנה קבל לזה שמחא על כל הכותל, אבל מידון הרא"ש דהמים קיו וקיומי ויחא לי צהא מיא והוי כממונו המחיק ולחצרו אין הקנה והיול גירי ידידי וכן הדין שגדול דר"מ גאון, וצ"ב צע"ל, אלא מלשון ז"ל משמע דמהרי"ם אינו חולק על ר"מ גאון, אבל על תשובת הרא"ש הוא חולק, ולמש"כ אין כאן פלוגתא כלל.

חזון איש עמוד מס 364 חזון המשפט קרי"א, אברהם ישעיהו בן ששיריו יוסף הורוים ע"י תבנית אוצר החכמה

